

Након прошлогодишњег, врло амбициозно покренутог, али неславно пропалог премијерног издања Филмског фестивала Србије (ФФС), опстанак овог пројекта био је озбиљно доведен у питање. Стара мудрост нам говори како је најтежи *други* роман, филм или албум, а чини се да је нова организациона екипа фестивала, окупљена око Exit

тима, ово строго имала у виду. Формално одајући почаст свом претходнику, изгледа ипак да су сви одахнули што су од њега остали само темељи и начелно добра идеја за етаблирање новосадског филмског фестивала

Cinema City

, овога пута без претенциозне и громопучатељске одреднице „национални“. Позитивни искорак је евидентан и сасвим очигледан у сваком погледу: техничком, организационом, а најважније од свега – селекторском.

Cinema City

, уз далеко мања уложена средства остварује много бољи утисак: чак двадесет локација широм градског језгра, 14 програмских целина, изузетно одабраних и укомпонованих, 135 приказаних филмова из свих могућих жанрова, неке су од чињеница по којима ће Cinema City

2 бити упамћен. Иако је било доста филмова који се на одређени начин дотичу или кокетирају са политичким темама, одлучили смо се за детаљнији приказ оних, који су у том погледу најконкретнији и најексплицитнији.

РАТНЕ ТРАКЕ – Посебну похвалу организатори заслужују на рачун формирања програмске селекције „Democracy: export – import“ политички ангажованих или ратних филмова, где ће неприкосновено место заузети, разуме се, неславна епопеја републиканске администрације Буша јуниора у Ираку. На ту тему стиже нам и филм

Ратн

е траке

, не претерано квалитетан, али зато потресан, узбудљив и надамне аутентичан приказ стварних догађања у тој блискоисточној земљи последњих неколико крвавих година од доласка (не)жељених „ослободилаца“ са друге стране океана. Занимљивост овог остварења пре свега лежи у чињеници да су га снимили сами војници на фронту, те да је, сходно томе, удео „режије“ у њему сасвим занемарљив, док је обиље сировог материјала са ратишта сасвим солидно монтирано. Прича нас упознаје са три просечна млада мушкарца, који су сасвим далеко од уобичајених стереотипа о храбрим и неустрашивим борцима

без мане и страха

. Стив, Зак и Мајк су у неком свом

прошлом

цивилном животу своје скромне егзистенције одрађивали као столар, студент, те отац и супруг, а Националној гарди су се прикључили из базичног осећања дужности и патриотизма, пре него жеље за славом, почастима или војном каријером. Снимци стравичних, бруталних ужаса, пажљиво су уклопљени са њиховим, и исповестима њима

најдражих особа које су остале код куће. Иако заиста у свим тим мудровањима – они који су желели да знају неће сазнати ништа ново – свако ново интимно сведочанство буди и нову опомену за неке будуће сукобе. Зак је рођен у Либану и течно говори арапски, а након срећног

повратка кући

једини ће од тројице другова бити спреман за неки поновни

ангажман

. У епилогу он и даље ужива у томе што се определио за војску, жалећи се једино на чињеницу (која је заправо сама поента рата „пер се“) да се ратови не могу – бирати. Односно, то не могу учинити они који у њима неће учествовати, гласи неисказана, па и нерелевантна мисао ових момака. Жаљење, али уз одређену дозу разумевања, могу изазвати тврдње војника да су осим неколицине који то крију, сви остали гласали за Буша – ерго – за наставак свог ратног ангажовања, надасве због његовог „хајде да их испрашимо!“

macho

става, који вазда тако необично добро звучи у војничким ушима. Они ће усвојити крајње реал-политички поглед на свет, уз разумевање позиције својих непријатеља, али стављајући своје патриотске, економске или најпростије „воље за моћ“ интереса на прво место. У једном тренутку покушаће да направе поређење, те ће несвесно открити сву дубину конфликта: када би нпр. Канада окупирала САД због идиотске Бушове политике, један од протагониста изјављује да не сумња да би било људи који би због тога узели оружје и отишли у шуму. Али, манихејска логика, као и позната ратничка солидарност, на терену одузимају сваку димензију људскости непријатељу. У том смислу и

Ратне траке

могу бити гледане као још један, између осталих, документ схваћен као ода грубом, али бесмртном мушком пријатељству, које о(п)стаје и када све остало прође.

ШАХИДА: АЛАХОВЕ НЕВЕСТЕ – Велику пажњу на овогодишњем младом новосадском филмском фестивалу „Цинема Циту“ привукла је документарна сторија о женама-терористима из Палестине, заточеним у израелском затвору

Шахида – Алахове невесте

снимила је млада израелска редитељка Натали Асулин, која је била и гост овог фестивала. Потенцијално веома узбудљива и драматична прича, ипак, у великој мери изневерила је висока очекивања која су пред њу била постављена: најпре, кратки, телевизијски филм спорог ритма и неуверљиве селекције материјала, затим, одсуство било каквог трага кајања или унутрашње метаморфозе главних јунакиња, и најзад, недостатак преиспитивања сопствених убеђења и (недвосмислено злочиначких) дела које су починиле, а што умногоме иде на душу редитељке Асулин која је за све наведено имала јединствену прилику. Вишедеценијски, па и вишевековни арапско-јеврејски сукоб на Блиском истоку, којем се ни данас – ништа више него било када раније – не назире крај, поприште је крвавих сукоба и обрачуна, углавном ниског интензитета и место интензивног, те перманентног интереса свих важнијих светских медија. Чак је и Стивен Спилберг осетио потребу да уметнички овековечи један период овог сукоба, у одличном филму

Минхен,

који прати осветнички поход израелске државе на организаторе атентата њихових спортиста на Олимпијским играма у том граду 1972. године. Да у тим сукобима активног учешћа узимају и жене, ни до сада није била сасвим непозната чињеница, међутим о томе се мало тога конкретније знало, тако да сам одабир теме (као и, руку на срце, пристанак управника затвора да се филм

на лицу места

уопште снима) заслужује сваку могућу похвалу. Међутим, увелико је проблематична одлука да се не иде даље од серије појединачних интервјуа са затвореницама, и то несхватљивим допуштањем исповедно-монолошких тирада, пуним општих места њихове „мученичке“ идеологије, религије, дубоко укорењене мржње према Злом Непријатељу, све са разноликим маштовитим рационализацијама властитих поступака. Оно што ће гледаоцу одмах упасти у очи, јесте заиста необична

раздраганост

већине њих; оне не изгледају као очајне, уцвељене жене осуђене на тешке или чак доживотне казне робије. Тако, једна од њих, мајка шесторо деце, на питање своје кћерке када ће се коначно вратити кући, лаконски одговара/обећава и да ће након *троструке доживотне казне*

свемогући Бог изнаћи начина да изађе на слободу. Већина њих биле су (неуспешне) учеснице самоубилачких напада у израелским насељима или су пак помагале својим мушким

колегама

у истом послу. Фијаско овог филмског пројекта најбоље ће документовати утисак да саговорнице не говоре ништа различито од онога што би имале да кажу пре доласка у установу затвореног типа, а да ипак све не буде у тако унисоно-хомогеном тону свепалестинског јединства. Већина њих су наиме, погађате, чланице ПЛО или Хамаса – рецимо, једна жена отворено признаје да је у затвор отишла намерно, јер јој је тамо *мање лоше*

у односу на неподношљиве услове живота на тзв. слободи. Своју вербалну тврдњу недуго потом и на делу потврђује: после само месец дана од пуштања,

добровољно

се вратила у затвор, иако је од стране осталих жена све време била и остала изложена тихом или отвореном бојкоту, због своје аполитичности и неспремности да се укључује у њихове активности и договоре. То је један од ретких светлих момената филма, уз солидно дочарану атмосферу физичке и менталне скучености, каква ваљда одликује сваки затворени простор. На сличну палестинску тему недавно је код нас приказан и много бољи документарцац

Последњи дани Јасера Арафата,

редитељке Шерин Салама, а на прилику за ваљано увођење у херметичан свет женских терориста у том делу света, по свој прилици ћемо још попричекати.

ЖИВИ И МРТВИ – Сасвим другачије ствар стоји са првенцем Кристијана Милића *Живи и мртви*

, изузетно квалитетним и значењима бременитим хрватским ратним остварењем,

приказаним, у још једном, одлично селектованом програму

”
Balkan Buster

“. (Пре)дуго заробљена у јаловој опијености наводно славним данима тзв. Домовинског рата и одговарајућим митовима том приликом створених – која у својој уметничкој интерпретацији по правилу нису одмицала даље од ступидно поједностављених, стриповски карикираних, најзад и

пропагандних

, унапред подељених улога добрих и лоших момака, у чисто филмском погледу далеко иза својих озбиљнијих и професионалнијих српских пандана, при чему је истини за вољу, овим другима чињеница ратног пораза умногоне „олакшавала“ ствари и лакше нагонила на преиспитивање и зрелији приступ – тек овим делом младог аутора више од деценије од завршетка сукоба, стиже нам истинска и дубинска антиратна порука. Просторно смештена у Босну и Херцеговину, фокусирана искључиво на један локалитет, све време филма, ова сторија нас паралелно води кроз два времена, међусобно удаљена тачно пола века. У обиљу замисливих

свих против свих

комбинација из последњег рата, Милић се определио да на пољу за које постоје индиције да је уклето, 1993. године тематизује сукоб хрватских и муслиманских снага, док 1943. посматрамо као поприште сукоба усташа са партизанима. Преплитање тока радње, симболичко тражење узрока нових у неразрешеним старим несрећама, поступак је који је у језику филмске слике, на исти такав књижевни предложак Слободана Селенића, маестрално применио Горчин Стојановић у

Убиству с предумишљајем,

до чијих врхова

Живи и мртви

ипак не досежу, али то никако не значи да овај филм не треба да добије заслужену и значајну пажњу гледалаца у Србији. Умешно владање нарацијом, минималистичка употреба изражајних средстава, одличан осећај за економију филмског израза, пажљиво осликани карактери, пристојни дијалози, оправдана употреба сепија тонова ради уверљивијег дочаравања догађаја од пре пола столећа, увођење елемента натприродног као покушаја одговора на питање о Животу и Смрти, стављање нагласка на личне дилеме и судбине, веома убедљив натуралистички приказ *ситуације*

и одсуство свесних, а нарочито несвесних, националистичких или идеолошких флоскула – неки су од бројних квалитета овог филма. Иако је поглед на свет пружен само из једне визуре, усташке, односно бораца ХВО, не пада се у уобичајену замку да се њихова страна глорификује, нити да се оне супротне сатанизују. Утисак је да је Милићу недостајало само мало више знања, храбрости или амбиције, па да нешто ширим захватом створи филм за (дуго) памћење, што му (ипак) није до краја пошло за руком. У снажној и одличној завршној сцени, на једном месту, оном истом које је очигледно одабрано као Персонификација Балканског Зла, пробудиће се духови (а богоми и тела) мртвих из свих небројених ратова „на овим просторима“ – заједно су ту и домобрани и партизани и усташе и четници и локални сељаци и злочинци и жртве – и у сабласној тишини гробљанског поља, у тренутку *спознаје*

Пише: Дејан Петровић
петак, 27 јун 2008 18:24

нагониће протагонисту на самоубиство, као једини сувисли чин у безизлазу бесмисла. Да се уместо начелне апстрактне неодређености само мало више определио за приказ *садржаја*

Свих Наших Ратних Дана, аутор би остварио још битно снажнији ефекат, попут Драгојевића у

Лепим селима

. Овако, резултати и узроци наше увек исте кржаве историје премештају се – попут фамозног „дрекавца“ из поменутог филма – на неко друго место, далеко од конкретне и појединачне људске кривице и одговорности, на ванвременску и свемогућу Силу Ватре и Силу Мртвих, што напослетку води закључку да су све безмерне трагедије које нам се учестало догађају и упорно понављају, плод само некаквог Лошег Усуда против којег се не може, а тада ваљда и не вреди, борити.

Живи и мртви

су охрабрујући знак нечега новог и инвентивног, а остаје нам да се надамо и индиција даљег путоказа овог жанра хрватске кинематографије.